O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGIZIRLIGI

SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI

“RAQAMLI IQTISODIYOT” KAFEDRASI

«O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH MASALALARI»

MAVZUSIDAGI XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

MATERIALLARI TO’PLAMI

(I-QISM)

(2024 YIL 25-NOYABR)

SAMARQAND – 2024

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGIZIRLIGI

SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI

“RAQAMLI IQTISODIYOT” KAFEDRASI

«O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH MASALALARI»

MAVZUSIDAGI XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

MATERIALLARI TO‘PLAMI

(I-QISM)

(2024 yil 25-noyabr)

SAMARQAND – 2024

UO'K: 330.35(575.1)
O‘ 17
KBK: 65.9(O‘zb)

O‘zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish masalalari. / Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. 2024 yil 25-noyabr kuni. Samarqand, SamISI, 2024. – 262 bet.

Nashr uchun mas'ullar:
Q.J.Mirzayev – iqtisodiyot fanlari doktori, professor.
D.X.Aslanova- iqtisodiyot fanlari falsafa doktori, professor.
E.Shavqiyev – iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor.
S.A.Isxakova – iqtisod fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent.
G'.S.Mustafoyev – iqtisod fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent.
S.B.Boboqulov – iqtisod fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent.
Sh.I.Artikova – iqtisod fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent v/b

To‘plovchi va nashrga tayyorlovchi: Sh.I.Artikova – iqtisod fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent v/b.
Sahifalovchi: F.F.Ulugmurodov

An'anaviy xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallarida raqamli iqtisodiyotning iqtisodiy sohalarda barqaror o'sish sur'atlarini ta'minlashning ilmiy-nazariy va metodologik yondashuvlari, aholi bandligi, farovonligi, yashash sifati va darajasini yuksaltirishdagi rolini oshirish masalalari, xizmat industriyasi bilan integratsiyalashuv jarayonlaridagi tendentsiyalari va istiqbolli yo'nalishlari, sohani rivojlantirish muammo va yechimlari, boshqaruv usullari va ijtimoiy iqtisodiy rivojlanishda raqamli iqtisodiyotni takomillashtirish yo'llari, raqamli iqtisodiyot bilan bog'liq soha samaradorligini bank – moliyaviy tizimi orqali oshirish mexanizmlari, korxonalarda buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil, audit va statistik hisob usullarini takomillashtirishning innovatsion yondashuvlari, servis tizimi xizmatlarining sifati va samaradorligini oshirish yo'llari, sohani shakllantirishda raqamlashtirish muammolari va ularning yechimlariga qaratilgan ilmiy-nazariy va amaliy tavsiyalarga boy maqola va tezislar o'rin olgan.

В материалах традиционно международной научно-практической конференции вошли статьи и тезисы, богатые научно-теоретическими и практическими рекомендациями, направленными на научно-теоретические и методологические подходы к обеспечению устойчивых темпов роста цифровой экономики в экономических сферах, вопросы повышения роли цифровой экономики в обеспечении занятости, благосостояния,

повышения качества и уровня жизни населения, тенденции и перспективные направления в процессах интеграции с индустрией услуг, проблемы и решения отраслевых задач, методы управления и перспективы развития цифровой экономики в социально-экономическом развитии. улучшение пути, механизмы повышения эффективности сферы, связанной с цифровой экономикой через банковско – финансовую систему, инновационные подходы к совершенствованию методов бухгалтерского учета, экономического анализа, аудита и статистического учета на предприятиях, пути повышения качества и эффективности услуг сервисной системы, проблемы цифровизации в становлении промышленности и пути их решения.

The materials of the the traditionally international scientific and practical conference included articles and abstracts rich in scientific, theoretical and practical recommendations aimed at scientific, theoretical and methodological approaches to ensuring sustainable growth rates of the digital economy in economic spheres, issues of increasing the role of the digital economy in ensuring employment, welfare, improving the quality and standard of living of the population, trends and promising areas in the processes of integration with the service industry, problems and solutions to industry problems, management methods and prospects for the development of the digital economy in socio-economic development. improvement of the path, mechanisms for increasing the efficiency of the sphere related to the digital economy through the banking and financial system, innovative approaches to improving accounting methods, economic analysis, audit and statistical accounting at enterprises, ways to improve the quality and efficiency of services of the service system, problems of digitalization in the formation of industry and ways to solve them.

Maqolalar mualliflar tahririda bosilmoqda. Ularda keltirilgan raqamlar, faktlar, xulosa va tavsiyalarga mualliflar ma’suldir. Ularning ayrim fikrlari tashkiliy guruh qarashlariga to’g’ri kelmasligi mumkin.

ISBN: 978-9910-720-95-6

© Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, 2024

MUNDARIJA:

I SHO‘BA. RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XIZMAT KO‘RSATISH SOHASI RIVOJLANISHINING NAZARIY-METODOLOGIK MASALALARI		
M.E.Po‘latov, Q.J.Mirzaev, S.B.Boboqulov	RESPUBLIKADA RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA KREATIV YONDASHUVLAR……	4
Асланова Дилбар Хасановна Исхакова Сарвар Аюбовна	ЦИФРОВАЯ ЭКОНОМИКА И СФЕРА УСЛУГ……..	9
Мухаммадиев Заррух Умарович	РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТНИ БАРҚАРОРЛАШ-ТИРИШДА ЯШИЛ ЛОГИСТИКА ХИЗМАТЛАРИНИНГ ЎРНИ……..	15
Mirzayev Qulmamat Jonuzakovich Egamkulov Davlatbek Baxodir o’g’li	RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XIZMAT KO’RSATISHNI RIVOJLANTIRISHNING MINTAQAVIY XUSUSIYATLARI…….	19
Джумаев А.Х.	НЕКОТОРЫЕ ОСОБЕННОСТИ И ЗНАЧЕНИЯ НАУКИ «ЭКОНОМИКА ЗНАНИЙ» В УСЛОВИЯХ РАЗВИТИЯ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ……...	24
Джульматова С.Р.	ОТ ТРАДИЦИОННОГО К СОВРЕМЕННОМУ: ПРЕОБРАЗОВАНИЕ СФЕРЫ УСЛУГ……...	29
Nozimov Eldor Anvarovich	XIZMAT KO'RSATISHDA ELEKTRON TIJORATDAN FOYDALANISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH…….	32
Zaxidov Dilshodbek G‘ulomjon o‘g‘li	IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA AUDIT JARAYONINING MOHIYATI VA AHAMIYATI….	36
Ulug‘muradova Nodira Berdimuradovna Karimov Ilhom Alkarovich	RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MEHNAT BOZORINI TARTIBGA SOLISH YO’LLARI……..	41
Artikova Shoxida Ilyasovna	RAQAMLI IQTISODIYOTINING JAHON BOZORI RIVOJLANISHIDAGI O‘RNI VA AHAMIYATI…….	45
Suyunova Kamilla Bakhromovna Tulanbayev Akbarjon Akramjanovich	THE ROLE OF INNOVATION IN SHAPING THE DIGITAL ECONOMY…….	51
Sharipov Sardor Begmaxmat o‘g‘li	RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XIZMAT KO‘RSATISH KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY ASOSLARI……..	54
Чариев Курбан Амирович	ПРОБЛЕМЫ ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦИАЛА СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА В УСЛОВИЯХ ЗЕЛЕНОЙ ЭКОНОМИКИ…	59
Tursunov Vohid	XIZMAT KO‘RSATISH SOHASI IJTIMOIY KO‘RSATKICHLARI VA ULARNI IQTISODIYOTDAGI AHAMIYATI……..	64
Mirzayev Qulmamat	RESPUBLIKAMIZDA TA’LIM XIZMATLARINI	

Jonuzakovich Sherzodova Diyora Sherzod qizi	RAQAMLASHTIRISH: HOLATI, NATIJASI VA ISTIQBOLLARI……	68
II SHO‘BA. O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH ASOSIDA XIZMAT KO‘RSATISH SOHASI TARAQQIYOTINING MUAMMOLARI VA YECHIMLARI		
Калбаева Рахат Дуйшоевна Мамадалиева Клара Акимовна	ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ РЕШЕНИЯ РАЗВИТИЯ СФЕРЫ УСЛУГ НА ОСНОВЕ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ И КЫРГЫЗСТАНЕ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ……..	73
Эркин Шавқиев	САНОАТ ИШЛАБ ЧИҚАРИШИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ТАЪЛИМ ХИЗМАТЛАРИНИНГ РОЛИ……	80
G.M.Shadiyeva	MAMLAKATIMIZDA KAMBAG’ALLIK DARAJASINI KAMAYTIRISHDA O‘ZINI O‘ZI BAND QILISHNING O‘RNI……	84
Шарипов Бобур Анвар ўғли	ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҲУДУДЛАРИДА КИЧИК БИЗНЕС СОҲАСИНИ ИҚТИСОДИЙ РИВОЖЛАНИШ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИНИНГ СТАТИСТИК ТАҲЛИЛИ……	89
Xolmatova Parvina Asliddin qizi	RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA O‘ZBEKISTONDA EKOLOGIK TURIZMNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH STRATEGIYASI.....	96
Babakulov.B.M Usmonov M.D.	QISHLOQ XO‘JALIGI MAHSULOTLARINI SAQLASH VA SOQIT QILISH XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI……	100
Ниёзов Зухур Давронович	МОЛИЯВИЙ РЕСУРСЛАРНИ КЎПАЙТИРИШДА ВЕКСЕЛДАН ФОЙДАЛАНИШ……	103
Shaymardonova Dildora Haydarjon qizi Mamarajabov Azizbek Nuradullo o`g`li	QISHLOQ JOYLARDA XIZMAT KO‘RSATUVCHI KORXONALAR FAOLIYATINI YAXSHILASH UCHUN AYRIM TAKLIFLAR…….	108
Azizkulov Baxtiyor Hayitov Afruz Xurshidovich	TIJORAT BANKLARINING BALANSDAN TASHQARI OPERATSIYALARI JAMIYAT HAYOTI UCHUN AFZALLIKLARI	111
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich	RAQAMLI IQTISODIYOTGA O‘TISH SHAROITIDA XIZMAT KO‘RSATISH SOHASINI MUAMMO VA ISTIQBOLLARI……	116
Эркин Шавқиев	ЎЗБЕКИСТОНДА ТИББИЙ СУҒУРТА ХИЗМАТЛАРИНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ……	121
Ачилов Салохиддин Саломович	ЭФФЕКТИВНОСТЬ ВНЕДРЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В НАЛОГОВУЮ СИСТЕМУ УЗБЕКИСТАН……	126
III SHO’BA. RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH ASOSIDA HUDUDLARNI IJTIMOIY-IQTISODIY RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI		
Teslenko Irina		

Borisovna Muravyeva Nadezhda Viktorovna	THE IMPACT OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES ON ENHANCING THE COMPETITIVENESS OF TERRITORIES	132
Bozorov Berdimurod Ulug‘murodovich O‘rozqulova Mahliyo Ahmad qizi	IQTISODIYOTNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISH SHAROITIDA AHOLI ISH BILAN BANDLIGINI TA’MINLASH IMKONIYATLARI……	137
Хамдамов Элдор Тоштемирович	ҚИШЛОҚ ЖОЙЛАРДА МАИШИЙ ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИНИНГ РИВОЖЛАНИШИГА ТАЪСИР ҚИЛУВЧИ ОМИЛЛАР……...	140
Бозоров Дадахон Бердимуродович	РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ШАРОИТИДА ХИЗМАТЛАР САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ ЙЎЛЛАРИ.....	148
Sayidov Nozimjon Abdulnosirovich Burhanova Zulhumor Odiljon qizi	RAQAMLI IQTISODIYOT DAVRIDA SANOATNI RIVOJLANTIRISH MUAMMOLARI VA IMKONIYATLARI.	152
Юлдашева Наргиза Рашидовна	РАЗВИТИЕ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ УЗБЕКИСТАНА……	156
Ulugmurodov Farxod Faxriddinovich Berdiqulova Madina Zokir qizi	EFFECTIVENESS OF USING DIGITAL TECHNOLOGIES IN DEVELOPING TOURISM SERVICES…….	160
IV SHO’BA. RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA HUDUDLARDA XIZMAT KO‘RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASI		
Аукенова Жаннур Жандоскызы Байхожаева Бахыткуль Узаковна	ЦИФРОВИЗАЦИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ УЛУЧШЕНИЯ КАЧЕСТВА УСЛУГ……	164
Djalilov Faxriddin Azimovich Yashinov Akobir Jamshed o‘g‘li	RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SAMARQAND VILOYATIDA XIZMAT KO‘RSATISH SOHASINING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI……	170
Maratova Mexribanu Baxtiyar Qizi	RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XIZMAT KO‘RSATISH SOHASIDA BOSHQARUV XIZMATLARI….	173
Ш.С.Шарифов Д.Н.Сайфуллаева	ХИЗМАТЛАР СОҲАСИДА РАҚОБАТ МУХИТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ……..	179
Мустафоев Голиб Султонмуродович	ҚИШЛОҚ ЖОЙЛАРИДА ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИНИНГ ТАМОЙИЛЛАРИ……..	184
Калбаева Рахат Дуйшоевна Ажиматова Наргиза Мырзакуловна	СТРАТЕГИЯ РАЗВИТИЯ СФЕРЫ УСЛУГ В РЕГИОНАХ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ……..	187
Turayev Abduvoxid Kuldashevich	NAVOIY VILOYATIDA TURIZMNI SAMARALI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI TAHLILI.....	194
Artikova Shohida Ilyasovna Qurbonov Tolmasjon Namoz o‘g‘li	O‘ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOT VA AGROSANOAT INTEGRATSIYASI TAMOYILLARI…….	196

А.Х.Джумаев	ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ИҚТИСОДИЁТНИ РАҚАМЛАШТИРИШ ШАРОИТИДА БУХГАЛТЕРИЯ ҲИСОБИ ТИЗИМИНИНГ РИВОЖЛАНИШ БОСҚИЧЛАРИ	204
Бердикулова Мадина Зокир кизи Мусурмонова Мухлиса Самандоровна	УЛУЧШЕНИЕ БЫТОВЫХ УСЛУГ В ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКЕ……..	208
V SHO‘BA. RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BOSHQA TARMOQLAR VA SOHALARNI RIVOJLANTIRISH MASALALARI		
Мухаммадиев Заррух Умарович	КАПИТАЛ ИНВЕСТИЦИЯЛАРГА ДОИР АХБОРОТЛАРНИ ХУСУСИЙ КАПИТАЛ ТЎҒРИСИДАГИ ҲИСОБОТДА ОЧИҚЛАШ МАСАЛАЛАРИ……..	213
Musayeva Shoira Azimovna Usmanova Dilfuza Ilhomovna	WAYS TO INCREASE INNOVATIVE ACTIVITY OF EMPLOYEES IN THEIR ORGANIZATIONS……	217
Meliyev Xudoyor Toshqobil o‘g‘li	MAISHIY XIZMATLAR SIFATINI OSHIRISHNING TASHKILIY SHAKLLARI……..	222
Суюнова Камила Бахромовна Лутфиллоев Юсуфжон	МАРКЕТИНГОВЫЕ АСПЕКТЫ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ…….	227
Nabiyeva Anargul Muxametkaziyevna Rajapboyeva Surayyo Ergash qizi	RAQAMLI IQTISODIYOTNING ZAMONAVIY IQTISODIYOTDAGI ROLI…….	230
A.E.Qurbaniyazov	QORAQALPOG‘ISTON RESPUBLIKASI PAXTA VA TO‘QIMACHILIK SANOATIDA KLASTER MODELINI JORIY ETISH XUSUSIYATLARI……..	235
Askarov Baxtiyar Mamitovich	BALIQCHILIQ SOHASIDA SAMARADORLIKNI OSHIRISHDA AQLLI TEXNOLOGIYALAR-NI RIVOJLANTIRISHNING RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDAGI HOZIRGI XOLATI TAHLILI……	238
Umarova Shaxnoza Keldiyor qizi	BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISH SHAROITIDA MOLIYAVIY INVESTITSIYALARNING AHAMIYATI VA ULARNING KORXONA MOLIYAVIY FAOLIYATIGA TA’SIRI	243
Мустафоев Азимжон Фаррухович	ТАЪЛИМ ХИЗМАТЛАРИНИ КЎРСАТИШДА НОДАВЛАТ ТАЪЛИМ ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ РОЛИ….	247
Umurzakova Dilnoza Egamberdiyevna	TURIZMNI RIVOJLANTIRISH ORQALI AHOLI FAROVONLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI……	252
Амриева Шахзода Шухратовна	ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УСЛУГ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ	253

«Инновацион ривожланиш нашриёт-матбаа уйи», 2021. 8-бет.
4. Пардаев М.Қ. Иқтисодий таҳлил назарияси. Дарслик. 2-нашр. - Т.: «Инновацион ривожланиш нашриёт-матбаа уйи», 2021. 33-бет.
5. O‘zbekiston respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi ma’lumotlari asosida muallif ishlanmasi

BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISH SHAROITIDA MOLIYAVIY INVESTITSIYALARNING AHAMIYATI VA ULARNING KORXONA MOLIYAVIY FAOLIYATIGA TA’SIRI

Umarova Shaxnoza Keldiyor qizi
Samarqand Iqtisodiyot va servis instituti
tayanch doktoranti
shahnozaumarova09051995@gmail.com
+998 97 917-09-05

Annotatsiya. Maqolada korxonalarda moliyaviy investitsiyaviy faoliyatini rivojlantirish hamda ular bo’yicha daromadlilik ko’rsatgichini oshirish, shuningdek moliyaviy investitsiyalar hamda boshqa aktivlarning farqlari keltirib o’tilgan.

Kalit so’zlar. investitsiya, inflatsiya, moliyaviy faoliyat, aktiv, veksel, kredit, foiz, qarz, qammatli qog’ozlar, aksiyalar, iqtisodiy foyda, moliyaviy risk.

ЗНАЧЕНИЕ ФИНАНСОВЫХ ВЛОЖЕНИЙ В УСЛОВИЯХ СТАБИЛЬНОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА ФИНАНСОВУЮ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ.

Аннотация. В статье отмечено развитие финансово-инвестиционной деятельности на предприятиях и повышение показателя рентабельности, а также отличия финансовых вложений от других активов.

Ключевые слова. инвестиции, инфляция, финансовая деятельность, актив, вексель, кредит, проценты, долг, ценные бумаги, акции, экономическая прибыль, финансовый риск.

THE IMPORTANCE OF FINANCIAL INVESTMENTS IN THE CONDITIONS OF STABLE ECONOMIC DEVELOPMENT AND THEIR IMPACT ON THE FINANCIAL ACTIVITY OF THE ENTERPRISE

Abstract. In the article, the development of financial investment activities in enterprises and the increase of the indicator of profitability, as well as the differences between financial investments and other assets are mentioned.

Key words. investment, inflation, financial activity, asset, promissory note, credit, interest, debt, securities, shares, economic profit, financial risk.

Barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta’minlash sharoitida O’zbekistonni xorijiy investorlar uchun ishonchli va uzoq muddatli hamkorga aylantirish davlatimiz oldida turgan muhim vazifalardan biridir. Buning uchun, albatta, davlatimiz bozor munosabatlarini rivojlantirishi, investorlar huquqlari ishonchli himoya qilishi, qulay investitsiya va ishbilarmonlik muhitini yanada takomillashtirshi, halol raqobat uchun yanada keng shart-sharoitlar yaratishi, xususiy mulk daxlsizligi va sud tizimining mustaqilligi ta’minlashi lozim. Prezidentimiz ham Uchinchi Toshkent xalqaro investitsiya forumidagi o’z nutqlarida hozirgi o’zgarishlarning naqadar zarurligi hamda uning ahamiyati va samaradorligi haqida alohida to’xtalib o’tdilar va quyidagi raqamlarni keltirdilar: “So‘nggi yillarda iqtisodiyotimiz qariyb ikki barobar o‘sdi. O‘tgan yil yakuni bo‘yicha bu o‘sish 6 foizni tashkil qildi. Inflyatsiya 9 foizgacha pasaydi. Savdo aylanmasi ko‘rsatkichlari muttasil oshmoqda. Valyuta bozori va oltin-valyuta zaxiralari barqarorligi saqlab qolinmoqda. Oxirgi yillarda mamlakatimizda 60 milliard dollardan ziyod xorijiy investitsiyalar o‘zlashtirildi. Xalqaro moliya institutlarining 14 milliard dollardan ortiq mablag‘lari ijtimoiy va infratuzilma sohalariga jalb qilindi. O‘tgan yilning o‘zida xorijiy investitsiyalar hajmi qariyb ikki barobar ko‘paydi. Shu o‘rinda energetika sohasida “ACWA Power”, “Masdar”, “Total Eren”, “Voltalia”, “Çalık” va “Aksa”; kimyo sanoatida “Air Products”, “Indorama” va “Kamse”, tog‘-kon va metallurgiyada – “Orano” va “DANIELI”, avtomobilsozlik va elektrotexnika yo‘nalishlarida “BYD”, “Kia” va “Samsung”, qurilish sohasida “Koç” va “KNAUF” kabi dunyoning yetakchi kompaniyalari hamda yirik brendlari bilan 300 dan ortiq investitsiya va sanoat loyihalari ishga tushirilgani va yuz minglab yangi ish o‘rinlari yaratilganini katta mamnuniyat bilan ta’kidlamoqchiman.”[80] Shunday ekan hozirda korxonalar faoliyatida moliyaviy investitsiyalar faoliyatini rivojlantirish hamda uning hisobini chuqurroq o’rganish dolzarb mavzulardan biridir.

Korxonaning moliyaviy investitsiyalari korxona balansida aylanmadan tashqari yoki aylanma aktiv sifatida aks ettirilishi mumkin. Moliyaviy investitsiya aktiv ekan, uni tan olish shartlari ham albatta mavjud bo’ladi. Agar aktiv bir vaqtning o'zida uchta shartga javob bersa, moliyaviy investitsiya hisoblanadi:

1. Korxonada unga egalik qilish huquqi mavjud bo’lsa. Bu shartnomalar, shuningdek, birlamchi hujjatlar bilan tasdiqlangan bo’lishi lozim.

[80] O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Uchinchi Toshkent xalqaro investitsiya forumidagi nutqi, 02.05.2024., O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining rasmiy veb sayti, https://president.uz/uz/lists/view/7194

2. Egalik qilish bilan bog’liq bo’lgan moliyaviy risklar korxonaga o'tkazilgan bo'lsa; Masalan, mulkiga investitsiya qilingan kompaniyaning bankrot bo'lish xavfi. Yoki aktivning daromadliligi keskin pasayib ketishi xavfi;

3. Aktiv korxonaning iqtisodiy foydasini qiymatining oshishi, foizlar va dividendlar orqali oshirsa.

Buni quyida aniq misollarda ko’rib o’tamiz. Moliyaviy investitsiyalar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- boshqa tashkilotlarning, shuningdek emitenti davlat, davlat korxonalari, aksiyadorlik jamiyatlari bo'lgan qimmatli qog'ozlarga investitsiyalar. Ammo agar aksiyadorlik jamiyati (OAJ) o'z aksiyalarini sotib olsa, ular moliyaviy investitsiyalar bo'lmaydi;
- mas'uliyati cheklangan jamiyatlar, oddiy shirkatlar, ishlab chiqarish kooperativlari va boshqalarning ustav kapitaliga pay va badallari. Bu sho'ba va qaram tashkilotlarga ham tegishli;
- boshqa tashkilotlarga berilgan kreditlar. Majburiy shart shundaki, ular foizli bo'lishi va tekin emasligi;
- maxsus hisobvaraq ochilgan banklardagi omonat depozitlari;
- shartnoma bo'yicha olingan debitorlik qarzlari.

Moliyaviy investitsiyalar ro’yxati aniq cheklanmagan bo’lsa-da, biroq yuqorida sanab o'tilgan elementlar bilan o'xshashliklarga ega bo'lgan, lekin moliyaviy investitsiyalarning tarkibiga kiritilmaydigan aktivlar mavjud. Bular jumlasiga quyidagi misollarni keltirishimiz mumkin.

1-misol - aksiyadorlardan sotib olingan o'z aksiyalari. Aksiyadorlik jamiyatining aksiyadorlari, ayrim hollarda, emitentdan o'z aksiyalarini sotib olishni talab qilishga haqli. Ba'zida tashkilotning o'zi shunga o'xshash qaror qabul qiladi, masalan, keyinchalik ustav kapitalini kamaytirish maqsadida. Biroq sotib olingan aksiyalar jamiyatga aksiyadorlar yig‘ilishida ovoz berish huquqini bermaganligi va ular bo‘yicha dividendlar hisoblanmaganligi sababli ular moliyaviy qo‘yilmalar hisoblanmaydi Aslida, ular uchun ikkita majburiy shart bir vaqtning o'zida bajarilmaydi: egalikdan hech qanday xavf va foyda yo'q.

2-misol - xaridor o'z sotuvchisiga bergan tovar veksellari. Bu yerda juda nozik bir nuqta bor. Masalan, agar kontragent bilan hisob-kitoblar doirasida siz bankdan yoki uchinchi shaxsdan vekselni olsangiz, uni moliyaviy investitsiya sifatida tasniflang. Agar veksel beruvchi sizning xaridoringiz yoki mijozingiz bo'lsa, u holda xaridorlar bilan hisob-kitob hisobvaraqlarida yuritiladi. Odatda bu 4010 "Xaridorlar va buyurtmachilardan olinadigan schyotlar"[81] va ularga ochilgan "Qabul qilingan veksellar" subschyotlari bilan hisobi yuritiladi. Natijada, balans moliyaviy investitsiyalar bilan emas, balki debitorlik qarzlari bilan yakunlanadi.

[81] O’zbekiston Respublikasining Buxgalteriya hisobining milliy standarti, 21-son «Xo’jalik yurituvchi subyektlarning moliya-xo’jalik faoliyati buxgalteriya hisobi hisobotlar rejasi va uni qo’llsh bo’yicha yo’riqnoma”, 23-oktabr 2002-yil, https://www.lex.uz/acts/809350

3-misol - moddiy boyliklarga foydali investitsiyalar. Agar sizning tashkilotingiz asosiy vositani ijaraga olish uchun sotib olgan bo'lsa, unda bunday obyekt moliyaviy investitsiya emas. Ha, uning mulk huquqi bor va u iqtisodiy foyda keltiradi. Ammo moliyaviy risklar bilan bog'liq shart bajarilmaydi. Bunday aktivni yo'qotish xavfi emitentning to'lovga qodir emasligi yoki foizlar/dividendlar olinmaslik xavfi bilan hech qanday aloqasi yo'q. Bunday mulk 0310 "Moliyaviy ijara shartnomasi bo'yicha olingan asosiy vositalar" schyotida hisobga olinadi. Xuddi shu nomdagi schyot uchun balansda alohida qator mavjud.

4-misol - qimmatbaho metallar, zargarlik buyumlari, san'at asarlari. Agar bunday aktivlar odatdagi savdo jarayonida sotish uchun sotib olinmasa yoki tashkilot qimmatbaho metallni ishlab chiqarishda ishlatmoqchi bo'lmasa ham, ular baribir moliyaviy investitsiyalarga aylanmaydi.

Ularni qayerga olib borishim kerak? Yoki asosiy vositalarga yoki inventarlarga. Asosiy vositalar uchun, agar:

- boshlang'ich qiymati tashkilot tomonidan buxgalteriya siyosatida belgilangan chegaradan yuqori bo'lsa;
- hech qanday chegara belgilanmagan va xizmat muddati 12 oydan ortiq bo'lgan har bir moddiy aktiv asosiy vositalar sifatida tasniflanadi. Bu kamdan-kam hollarda bo'lsa ham sodir bo'ladi.

Boshqa barcha holatlarda bu zahiralar bo'ladi.

5-misol - foizsiz kreditlar. Qarz oluvchiga taqdim etayotgan pul yoki boshqa mol-mulk moliyaviy investitsiyalarga qo'shilishi uchun kredit shartnomasi foizli bo'lishi kerak. Agar shartnomada qarzning bepul ekanligi to'g'ridan-to'g'ri ko'rsatilgan bo'lsa, berilgan kredit har doim ham foydali aktiv emas. Nol daromadli kreditlar nimaga aylanadi? Kutilgan tushum, ya'ni debitorlik qarzdorlik.

6-misol - tashkilot xodimlariga berilgan kreditlar. Ularga nisbatan biz schyotlar rejasiga e'tibor qaratamiz. Unda bunday operatsiyalar uchun birinchi subhisob 4710 "Kreditga sotilgan tovarlar bo'yicha xodimlarning qarzi" yoki 4720 "Berilgan qarzlar bo'yicha xodimlarning qarzi" schyotlariga ajratiladi. Ma'lum bo'lishicha, balansda u yana debitorlik qarzi bo'ladi.

O'rganilgan tatqiqotlar natijasida shuni xulosa qilish mumkinki, hozirgi jadal iqtisodiy rivojlanish sharoitida korxonalarning investitsion faoliyat bilan shug'ullanishi o'zlarining rentabellik darajasini ishirishga hamda moliya bozozirda o'z o'rnini topishga zamin yaratadi. Shuningdek, korxonalarda moliyaviy investitsiyalar hisobini to'g'ri yuritish ham ularning foydalilik darajasini aniqlashda muhim hisoblanadi. O'rganishlar natijasida quyidagi takliflarni berishimiz mumkin:

- korxonalar ishlab chiqarish, savdo va yoki xizmat ko'rsatish faoliyati bilan bir qatorda moliyaviy investitsion faoliyatini ham rivojlantirib borishi lozim;

- korxonalarga qimmatli qog’ozlar bozori haqida yetuk bilimga ega bo’lgan yetakchi kadrlarni ishga jalb qilish;
- moliyaviy-investitsion faoliyat buxgalteriya hisobini yuritishga alohida ahamiyat qaratish.

ТАЪЛИМ ХИЗМАТЛАРИНИ КЎРСАТИШДА НОДАВЛАТ ТАЪЛИМ ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ РОЛИ

Мустафоев Азимжон Фарруxович
Самарқанд иқтисодиёт ва сервис интитути таянч докторанти

Аннотация. Ушбу мақолада мамлакатда нодавлат ташкилотларининг ўрни, ушбу ташкилотлар таркибида нодавлат таълим ташкилотларининг бухгалтерия ҳисоби субъектлари сифатидаги аҳамияти, норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва иқтисодчи олимлар томонидан нодавлат таълим ташкилотларига оид ишлаб чиқилган таърифлар ҳамда улар бўйича тавсия этилган муаллифлик таърифи каби масалалар ўрин олган.

Калит сўзлар. нодавлат ташкилотлар, нодавлат таълим ташкилотлари, таълим хизматлари, умумтаълим ташкилотлари, мактабгача таълим ташкилотлари, таълим жараёни, молиявий ҳисобот.

РОЛЬ НЕГОСУДАРСТВЕННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ В ПРЕДОСТАВЛЕНИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ.

Аннотация. В данной статье рассматриваются такие вопросы, как роль негосударственных образовательных организаций в стране, значение негосударственных образовательных организаций как субъектов бухгалтерского учета внутри этих организаций, определения негосударственных образовательных организаций, разработанные нормативными правовыми документами и экономистами, а также предлагаемое определение авторства.

Ключевые слова. неправительственные организации, неправительственные образовательные организации, образовательные услуги, общеобразовательные организации, дошкольные образовательные организации, образовательный процесс, финансовая отчетность.

THE ROLE OF NON-GOVERNMENT EDUCATIONAL ORGANIZATIONS IN PROVIDING EDUCATIONAL SERVICES.

Abstract. This article deals with issues such as the role of non-governmental organizations in the country, the importance of non-governmental educational organizations as accounting entities within these organizations, definitions of non-governmental educational organizations developed by